



พลตำรวจตรีนายแพทย์ชุมศักดิ์ พุกกาพงษ์

ศัลยศาสตร์ปริทัศน์

จริยธรรมการซื้อยาและเวชภัณฑ์

จากการที่พวกเราในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมมีอิทธิพลสูงมากในธุรกิจยาและเวชภัณฑ์ในฐานะผู้สั่งใช้ยา ทำให้หลายฝ่ายเอื้อเฟื้อดูแลเราจนเกินความพอดีแล้วเราหลายคนก็ผลอเข้าใจว่าเป็นสิทธิพึงได้จนกลายเป็นจำเลยสังคมที่ส่งผลกระทบให้รัฐต้องยื่นมือมาจัดการด้วยการออกประกาศ กระทรวงสาธารณสุขเรื่อง “เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564” เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2564 ที่ผ่านมา ผมจึงมีความเห็นว่าท่านสมาชิกควรจะได้รับทราบและปรับแนวคิดให้สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมนี้เพื่อจะได้เป็นคนดีของสังคม

ประกาศฉบับนี้มีที่มาที่ไปว่า :

การจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาที่ขาดจริยธรรมและการใช้ยาที่ไม่สมเหตุสมผลส่งผลให้เกิดปัญหาการบริโภคนยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาเกินจำเป็น ราคาแพงเกินควร เป็นปัญหาส่วนหนึ่งของการเข้าถึงยาที่จำเป็นของผู้ป่วย และมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประเทศที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการขายที่ขาดจริยธรรมได้ดึงเอาบุคลากรสาธารณสุขเข้าร่วมรับผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบ

ต่าง ๆ จากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ซึ่งเป็นผลประโยชน์ทางตรง และผลประโยชน์แอบแฝงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินตอบแทน ของกำนัล การเดินทางไปต่างประเทศ เป็นต้น การส่งเสริมการขาย ในกระบวนการจัดซื้อจัดหา ตลอดจนการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาในลักษณะดังกล่าว กลายเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ปกติของสังคมไทย ทำให้บุคลากรสาธารณสุขบางส่วนเข้าใจผิดและเชื่อว่าผลประโยชน์เหล่านี้ เป็นสิทธิที่พึงได้รับหรือใช้ประโยชน์ได้ โดยมีได้ตระหนักกว่าจะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศแผ่นดิน ธรรมเนียมของระบบยา และระบบสุขภาพโดยรวม

สำนักงาน ป.ป.ช. ได้ศึกษามาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยา ตามสิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการเมื่อเดือนมิถุนายน 2560 พบว่าหน่วยงานและหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2557 เกือบทุกหน่วยงาน และพบอีกว่าประเด็นเงินบริจาคของบริษัทฯ หน่วยงานและหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการรับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ราชการ พ.ศ. 2526 และ



วารสารสมาคมศัลยแพทย์ทั่วไปแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal homepage : <http://agst.in>



ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเงินบำรุงของหน่วยบริการ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2536 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีการดำเนินการอย่างเคร่งครัด แต่ไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและจากการสอบสวนของ สำนักงาน ป.ป.ท. และ กรมสอบสวนคดีพิเศษ พบการกระทำในลักษณะเป็น กระบวนการที่โยกยโอนเป็นเครือข่ายการทุจริต แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้สิทธิและเครือข่าย กลุ่มบุคลากรในโรงพยาบาล และกลุ่มบริษัทจำหน่ายยา นอกจากนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ เสนอคณะรัฐมนตรีประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมการ กระทำความผิดในกระบวนการเบิกจ่ายยา 3 ประเภท คือ การ สวมสิทธิการยิงยา และการซื้อปียิงยา เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยาตามสิทธิ สวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงระบบ

1.1 เสนอให้ผลักดันยุทธศาสตร์การใช้ยาอย่าง สมเหตุสมผล (Rational Drug Use: RDU) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์คำนึงถึง เหตุผลทางวิชาการในการตัดสินใจจ่ายยามากกว่าคำนึงถึง ผลประโยชน์จากบริษัทฯ

1.2 ให้มีศูนย์ประมวลผลข้อมูลสารสนเทศด้านยา ซึ่ง เชื่อมโยงกับโรงพยาบาลทุกสังกัดและกรมบัญชีกลาง เพื่อ ตรวจสอบการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต และในระหว่างที่ยังไม่มีศูนย์ ประมวลผลข้อมูลสารสนเทศด้านยาดังกล่าว กรมบัญชีกลางต้องมี

มาตรการควบคุมค่าใช้จ่ายผู้ป่วยนอกในระบบสวัสดิการ รักษาพยาบาลข้าราชการ

1.3 กำหนดหลักเกณฑ์การจัดซื้อยา

1.3.1 ห้ามไม่ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อทำการหา รายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภทจาก บริษัทเข้ากองทุนสวัสดิการสถานพยาบาล

1.3.2 ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อต้องคำนึงถึงปัจจัย ด้านต้นทุน (cost) มาตรฐาน (standard) ระยะเวลาในการส่งมอบ (time) การให้บริการ (service) และราคา (price) ประกอบการ ตัดสินใจ

1.3.3 ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อกำหนดคุณสมบัติของ บริษัทผู้ค้าในร่างขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณ ลักษณะเฉพาะของพัสดุ (Term of Reference) ให้บริษัทผู้ค้าต้อง ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริต พ.ศ. 2561 และมีระบบอบรมเกณฑ์จริยธรรมแก่พนักงาน โดยให้เป็นคะแนนบวกในคะแนนในหลักเกณฑ์การประเมิน ประสิทธิภาพต่อราคา (price performance)

1.3.4 ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อใช้กลไกต่อรองราคา ตามที่คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติกำหนด

1.4 ให้เพิ่มความเข้มงวดของระบบตรวจสอบภายใน ทั้ง ในระดับสถานพยาบาล



2. ข้อเสนอแนะเชิงภารกิจ

2.1 ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย
ดำเนินการอย่างเข้มงวด

2.2 ผลักดันให้มีการปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมที่
เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการขายยา

2.2.1 ให้กระทรวงสาธารณสุข และคณะกรรมการ
พัฒนาระบบยาแห่งชาติ บังคับใช้เกณฑ์จริยธรรมอย่างเป็น
รูปธรรม ประชาสัมพันธ์ และปลูกฝังให้บุคลากรและภาค
ประชาชนมีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเสนอขายยา
อย่างเหมาะสม

2.2.2 ให้สภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ
สาธารณสุข จัดให้มีเกณฑ์จริยธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ
เสนอขายยา และการสั่งจ่ายในจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.2.3 ให้เกณฑ์จริยธรรมเป็นกลยุทธ์เสริมสร้างธรรมาภิ
บาลระบบจัดซื้อและควบคุมค่าใช้จ่ายด้านยาของสถานพยาบาล

2.3 ปลูกจิตสำนึกของบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้อง และ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

2.3.1 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดประชาสัมพันธ์เผยแพร่
ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์จริยธรรมให้บุคลากรทราบ และประกาศ
เจตนารมณ์ร่วมกันในการปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรม

2.3.2 ให้สถานพยาบาลประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้
เกี่ยวกับเกณฑ์จริยธรรมการส่งเสริมการขายยา และการใช้ยา

อย่างสมเหตุสมผลให้ประชาชนได้รับทราบในรูปแบบของสื่อที่
มีความเข้าใจง่าย

สร้างเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยบุคลากรในสถานพยาบาลและ
ประชาชน ทำการเฝ้าระวังและตรวจสอบการส่งเสริมการขายยา
และการใช้ยาอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงมีช่องทางในการร้องเรียน
และแจ้งข้อมูลการกระทำผิดให้แก่หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบ
โดยตรง

2.3.3 ให้กรมบัญชีกลางประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้
เกี่ยวกับการใช้สิทธิรักษาพยาบาลในระบบสวัสดิการข้าราชการ
ให้ผู้ใช้สิทธิมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง
เหมาะสม และไม่ใช้สิทธิของตนโดยไม่สุจริต

2.4 การสร้างมาตรฐานการควบคุมภายในที่เหมาะสม
ของภาคเอกชน เพื่อป้องกันการส่งเสริมการขายยาที่ไม่เหมาะสม

คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 มีมติเห็นชอบ
ตามข้อเสนอของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้กระทรวง
สาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน
การผลักดันให้มีการปฏิบัติ ตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหา
และการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวง
สาธารณสุข พ.ศ. 2557 รวมถึงการบังคับใช้ เพื่อป้องกันการ
ทุจริตในลักษณะดังกล่าวข้างต้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุขจึงรับภาระไปออกประกาศเกณฑ์จริยธรรมฯ ซึ่งผม
จะขอแนะนำเฉพาะหมวด 1 ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพวกเราในฐานะผู้
สั่งใช้ยาว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไร



หมวด 1

ผู้สั่งใช้

ข้อ 7 ผู้สั่งใช้ต้องไม่รับประโยชน์จากบริษัทหรือเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณาในลักษณะดังต่อไปนี้

7.1 เงินไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้นเงินค่าตอบแทนวิทยากรบรรยายทางวิชาการ ค่าพาหนะ เดินทาง และค่าที่พักสำหรับวิทยากรเท่านั้น และเงินที่เป็นทุนวิจัยจากบริษัทหรือเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณา

7.2 ของขวัญ ของที่ระลึก ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ที่มีผู้มอบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงคู่สมรสหรือญาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่

(1) สิ่งที่ได้รับตามกฎหมายหรือกฎ หรือเป็นสิ่งที่ได้รับตามจำนวนที่สมควร ตามปกติประเพณีนิยมในการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นการรับการให้ในลักษณะให้แก่บุคคลทั่วไป หรือตามที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด

(2) สิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่งานด้านวิชาการที่ส่งผลถึงการบริการทางการแพทย์ และสาธารณสุขที่ยังประโยชน์แก่ผู้ป่วย ให้ได้รับในนามของสถานพยาบาลหรือหน่วยงาน

ข้อ 8 ผู้สั่งใช้ต้องไม่แสดงตนในการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณาใด ๆ ต่อสาธารณชนในเชิงธุรกิจ

ข้อ 9 ผู้สั่งใช้ต้องไม่รับการสนับสนุนโดยตรงจากบริษัทหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณาในการไปประชุม สัมมนา อบรม ศึกษาดูงานทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ

ข้อ 10 ผู้สั่งใช้ต้องเปิดเผยว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์กับบริษัทหรือเวชภัณฑ์ ที่มีโฆษณานั้นในสถานะใด เมื่อแสดงความเห็นต่อสาธารณะโดยการพูด การเขียน หรือโดยวิธีการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณาในทางวิชาการ

ข้อ 11 ผู้สั่งใช้ สามารถรับการสนับสนุนการวิจัย โดยผ่านระบบการรับส่งสนับสนุนและการกำกับดูแลของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน

ข้อ 12 ในการนำตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณามายำให้กับผู้ป่วยหรือหน่วยงาน ผู้สั่งใช้ต้องคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณาหรือประโยชน์ส่วนตัว โดยผ่านระบบกำกับดูแลการรับและการจ่ายตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ ที่มีโฆษณาของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ ซึ่งควรเป็นระบบที่ตรวจสอบได้

ข้อ 13 ผู้สั่งใช้ต้องสั่งใช้ยาด้วยชื่อสามัญทางยา



วารสารสมาคมศัลยแพทย์ทั่วไปแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal homepage : <http://agst.in>



ส่วนหมวดอื่นๆ คือหมวด 2 ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ
หมวด 3 เกษตรหรือผู้ ประกอบวิชาชีพอื่นและบุคลากร
ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อ จัดหา การจ่าย และส่งมอบยา
และเวชภัณฑ์ที่ไม่ใช่ยา หมวด 4 ส่วนราชการ หน่วยงาน

หน่วยบริการ หมวด 5 สถานศึกษาและหมวด 6 บริษัทฯ
หรือเวชภัณฑ์ที่ไม่ใช่ยาและผู้แทนบริษัทฯ หรือพนักงาน
ขายยาและเวชภัณฑ์ที่ไม่ใช่ยาก็มีข้อปฏิบัติคล้ายคลึงกัน

ที่จะมีผลโดยตรงกับแพทย์ก็คือในส่วนที่เกี่ยวกับการรับการสนับสนุนให้ไปประชุมสัมมนา อบรม อบรม
หรือบรรยายทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศจะได้รับการสนับสนุนได้เฉพาะค่าเดินทาง ค่าลงทะเบียน ค่า
วิทยากร ค่าอาหาร และค่าที่พักสำหรับตนเองเท่านั้น และจำกัดเฉพาะช่วงเวลาและสถานที่ของการดูงาน การ
ประชุมหรือการบรรยายทางวิชาการ

ดู ๆ ก็ไม่หนักหนาอะไรนักนะครับ